

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA’LIM TURLARI VA TEXNOLOGIYALARI

Otabek Bakirov

Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi
p.f.f.d, dotsent
otabekbakirov2121@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning ta’lim tizimiga ta’siri va ularning shaxsga yo‘naltirilgan ta’limni shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim individual yondashuvga asoslanib, har bir o‘quvchining ehtiyojlari, qiziqishlari va qobiliyatlarini inobatga olishga intiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida ta’lim jarayonlari moslashuvchan, innovatsion va samarali bo‘lib bormoqda.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, ta’lim tizimi, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, AKT, individual yondashuv, zamonaviy ta’lim

Annotation: This article presents an opinion on the types of personality-oriented learning, its role in society, the importance and relevance of the use of technology in the XXI-st century in the era of digital technology development.

Key words: Digital technologies, personality-oriented education, modern education, the XXI-st century.

Аннотация: В данной статье излагается мнение о видах личностно-ориентированного обучения, его роли в жизни общества, значении и актуальности использования технологий в XXI-веке в эпоху развития цифровых технологий.

Ключевые слова: Цифровые технологии, личностно-ориентированное образование, современное образование, XXI-век.

Kirish

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Ayniqsa, ta’lim tizimi ushbu o‘zgarishlardan eng faol ta’siri kuzatilayotgan va moslashayotgan sohalardan biridir. An’anaviy ta’limdan farqli o‘laroq, zamonaviy ta’lim jarayonlari o‘quvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlariga mos holda tashkil etilmoqda. Bunday yondashuv shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim deb nomlanadi. XXI-asr - raqamli texnologiyalar asri deb bejiz aytilmaydi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) jadal rivojlanishi hayotning barcha jabhalarida, jumladan, ta’lim tizimida ham tub o‘zgarishlarga sabab bo‘lmoqda. An’anaviy ta’lim shakllari o‘z o‘rnini bosqichma-bosqich shaxsga yo‘naltirilgan, innovatsion va moslashuvchan ta’lim shakllariga bo’shatib bermoqda. Raqamli muhitda har bir o‘quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta’lim berish — zamonaviy ta’limning ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

Raqamli texnologiyalarning roli:

Raqamli texnologiyalar shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limni samarali amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ular orqali:

- O‘quvchilarning bilim darajasiga moslab o‘quv kontentlarini avtomatik tanlash;
- O‘quv jarayonini vizual, audio va interaktiv vositalar orqali jonlantirish;
- Masofaviy va mustaqil o‘qish imkoniyatlarini ta‘minlash;
- Analitika orqali o‘quvchilarning yutuqlari va qiyinchiliklarini kuzatib borish mumkin.

Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim — bu har bir o‘quvchining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, ta‘lim berish jarayonini moslashtirishga asoslangan pedagogik yondashuvdir. Bu modelda o‘qituvchi — yo‘lboshchi, o‘rgatuvchi emas, balki yo‘naltiruvchi, motivator vazifasini bajaradi. O‘quvchi esa passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida ta‘lim jarayonining markaziga chiqadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limning asosiy tamoyillaridan biri - individual yondashuvdir. Bu tamoyil ta‘lim jarayonida har bir o‘quvchining o‘ziga xos xususiyatlarini, qobiliyatlarini va ehtiyojlarini inobatga olishni nazarda tutadi. Bunda o‘quvchilarga o‘ziga mos ta‘lim jarayonini yaratish, ularning qiziqishlariga javob beradigan o‘quv materiallarini tanlash imkoniyati beriladi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim o‘quvchining o‘z bilimlarini oshirishga, maqsadga yo‘naltirilgan ishlashga yordam beradi. Bu tamoyil o‘quvchining mustaqil ishlashini qo‘llab-quvvatlash va unga o‘zini ifodalash uchun imkoniyat yaratadi.[1]

Ikkinchi tamoyil - ta‘limda o‘quvchining faol ishtiroki. O‘quvchi ta‘lim jarayonida faol ishtirok etishi, o‘rgatishdan ko‘ra o‘rganish jarayoniga ko‘proq e‘tibor qaratish kerak. O‘quvchi o‘ziga qulay bo‘lgan o‘rganish uslubini tanlash imkoniyatiga ega bo‘ladi, bu esa ularning o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini oshiradi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limda o‘quvchi o‘zining faoliyatini rejalashtiradi va o‘z maqsadlariga erishish uchun turli resurslardan foydalanadi. O‘quvchi o‘zining bilim olish jarayonini boshqarish imkoniyatiga ega bo‘lishi, uning mustaqil fikrlashini va qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limda differentsatsiya prinsipi ham muhim rol o‘ynaydi. Bu prinsipi ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning turli ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlari hisobga olinadi. Masalan, bir o‘quvchi ma‘lum bir mavzuda chuqurroq o‘rganishni xohlashi mumkin, boshqasi esa faqat zarur bo‘lgan minimal bilimni olishni afzal ko‘rishi mumkin. Ta‘lim uslubi va mazmuni har bir o‘quvchining ehtiyojiga moslashtiriladi, bu esa ta‘limning samaradorligini oshiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda o'quvchilarning o'rganish jarayoniga moslashuvchan yondashuv qo'llaniladi. Bu yondashuv ta'lim tizimining har bir o'quvchining o'ziga xos xususiyatlariga mos ravishda shakllanishini ta'minlaydi. Bunda o'quvchilar o'zining o'rganish jarayonini boshqarishga, o'z qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos darslarni tanlashga imkoniyat yaratadi. Bunday tizimda o'qituvchi o'quvchilarga faqat bilimlarni uzatib qo'ymaydi, balki ularga o'rganish usulini tanlashda yordam beradi va qo'llab-quvvatlaydi.[2]

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari, ayniqsa, sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish tizimlari yordamida, o'quvchilar uchun maxsus o'rganish yo'llarini taklif qiladi. Misol uchun, o'quvchilarning o'rganish faoliyati va muvaffaqiyatlari kuzatilib, bu ma'lumotlar asosida shaxsiy tavsiyalar va o'qish rejalarini ishlab chiqish mumkin. Bu yondashuv o'quvchilarning ehtiyojlariga yanada moslashtirilgan ta'limni ta'minlaydi, ularga o'zlarini rivojlantirish uchun kerakli resurslarni va yordamni taqdim etadi. Shuningdek, o'quvchilarga real vaqt rejimida o'z natijalarini baholash va o'zlashtirish jarayonini kuzatish imkoniyati beriladi. Masalan, onlayn testlar va interaktiv mashqlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini o'lchash va aniqlik darajasini oshirishlari mumkin. Bunda o'qituvchilar faqatgina ko'makchi vazifasini bajaradi, ular o'quvchilarga individual yordam ko'rsatish, o'rganish usullarini taklif qilish va qo'llab-quvvatlash bilan shug'ullanadi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda ta'limni individualizatsiya qilish jarayoni yanada rivojlanmoqda. Bu jarayonda o'quvchilarning ehtiyojlari va qobiliyatlari asosida ta'limni tashkil etish uchun darslar va materiallar moslashtiriladi. Misol uchun, ba'zi o'quvchilar faqat ma'lum bir mavzuni qisqacha o'zlashtirishlari mumkin, boshqalari esa chuqurroq o'rganishni afzal ko'rishadi. Ta'lim tizimi bunday farqlarni hisobga olib, o'quvchilarga mos o'rganish imkoniyatlarini yaratadi, bu esa ularning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning yana bir muhim jihati — o'quvchilarning o'z-o'zini baholash qobiliyatini rivojlantirishdir. O'quvchilar o'z bilimlarini va malakalarini mustaqil baholashlari, o'zlari uchun maqsadlar qo'yishlari va shu maqsadlarga erishish uchun rejalar tuzishlari mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlarining o'rganish jarayonini boshqarish va o'z salohiyatlarini maksimal darajada rivojlantirish imkonini beradi.[3]

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda texnologiyalar o'rni hozirgi kunda ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu yondashuvda texnologiyalar o'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini, qobiliyatlarini va o'rganish usullarini inobatga olgan holda, o'rganish jarayonini yanada samarali va interaktiv qilishga

yordam beradi. Texnologiyalar yordamida o'quvchilarning o'rganish tajribasi ko'proq shaxsiylashtiriladi, bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini va o'rganish samaradorligini oshiradi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda texnologiyalar, ayniqsa, onlayn ta'lim platformalari, mobil ilovalar, sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan haqiqat kabi innovatsion vositalar orqali o'quvchilarga moslashtirilgan ta'limni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda texnologiyalar yordamida o'quvchilarga o'z-o'zini o'rganish, mustaqil fikrlash va o'z rivojlanishiga javobgarlikni olish imkoniyatlari yaratiladi. Masalan, onlayn kurslar, videodarslar va interaktiv dars materiallari yordamida o'quvchilar o'z vaqtida va o'z tezligida o'rganishlari mumkin. Bu o'quvchilarga shaxsiy o'rganish uslublarini tanlash, kerakli materiallarga oson kirish va o'z o'rganish jarayonlarini boshqarish imkonini beradi. [4] Onlayn platformalar va ilovalar shaxsiy ehtiyojlarga mos ta'lim materiallarini taqdim etadi, shu bilan birga o'quvchilarning qobiliyatlarini va o'rganish sur'atlarini hisobga olib, o'quv jarayonini moslashtiradi. Bundan tashqari, texnologiyalar yordamida ta'limning interaktivligi oshadi. O'quvchilarga virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar, interaktiv mashqlar va o'yinlar orqali o'rganish imkoniyatlari beriladi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda texnologiyalar o'quvchilarni o'zaro hamkorlikka, fikr almashishga va bir-biriga yordam berishga undaydi. Masalan, forumlar, chatlar, onlayn guruh ishlari va kollaborativ o'rganish vositalari o'quvchilarga o'z bilimlarini boshqalar bilan bo'lishish, birgalikda masalalarni hal qilish va ijodiy fikrlarni almashish imkoniyatini yaratadi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Aminov A. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning nazariy asoslari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. 2020 y.
2. Gulomov B., Mirzayev, A. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim: Asosiy tamoyillar va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya. 2019 y.
3. Qodirov B. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti. 2018 y.
4. Shayxov I. Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: Nazariya va amaliyot. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti. 2017 y.